

слухача; змінивши деякі застарілі слова та мовні звороти, зробили твори доступними для школярів усіх вікових категорій.

2. Для учнів молодших класів перед прослуховуванням чи окремо від нього можливе читання дум як в оригіналі з поясненням незрозумілих слів, так і в різноманітних переказах. Зокрема, вийшли друком багаті ілюстраціями “Дума про козака Голоту” в переказі В.Ширяєва (4, с.30-159) та “Козак Голота” в переказі М.Пригари (5).

3. Використання великих можливостей різноманітних театралізацій, у тому числі лялькового театру.

4. Перегляд репродукцій картин на козацьку тематику чи ілюстрацій до конкретних дум паралельно з прослуховуванням останніх в аудіозаписі:

-Невідомий художник ХІХст. “Козак-бандурист”;

-Дерегус М. “Народження пісні” (1958р.);

-Дерегус М. “Дума про козака Голоту” (1947р.);

-Самокиш М. “Бій Максима Кривоноса з князем Ієремією Вишневецьким” (1934р.);

-Мурашко О. “Похорон кошового” (1900р.);

-Красицький Ф. “Гість із Запоріжжя” (1916р.) та інші.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоголь Н.В. Избранное. – М.: Просвещение, 1986.
2. Думи. – К.: Жовтень, 1958.
3. Історичний епос східних слов'ян. – К.: Вид-во АН УРСР, 1958.
4. Календарик-дошколярник. 1993 рік / Упорядник В.Терен. – К.: Веселка, 1992.
5. Козак Голота. У переказі М.Пригари. – К.: Веселка, 1990.
6. Музика 1-4 класи. Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл / Упорядники О.Я.Ростовський та ін. – К.: Перун, 1996.
7. Музика 5-8 класи. Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл / Упорядники О.Я.Ростовський та ін. – К.: Перун, 1996.
8. Самчук У. Живі струни. Бандура і бандуристи. – Детройт: Видання Капели Бандуристів імені Тараса Шевченка, 1976.
9. Українська література. 5-11 класи. Програма для середніх загальноосвітніх шкіл / Упор. По батькові Н.Волошин та ін. – К.: Перун, 1998.
10. Українська література 5-11 класи. Програма для середніх загальноосвітніх шкіл / Упорядник П.Кононенко та ін. – К.: Перун, 1998.
11. Українські народні думи та історичні пісні. – К.: Веселка, 1993.

УДК 378.4 9 (73)

ЕТНІЧНА РІЗНОМАНІТНІСТЬ В АМЕРИКАНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Жирова В.М, к.пед.н., доцент

Запорізький державний університет

Багатоманітність – це одна із проблем у суспільному житті і освіті США, яка викликає підвищений інтерес і є постійним предметом палких дебатів. Феномен етнічної багатоманітності є типово американським, між тим він привертає до себе увагу пошукачів не тільки в Сполучених Штатах, а й за їх межами, у тому числі і в Україні, яка є багатонаціональною країною і котрій доводиться задовольняти національно-освітні потреби

Услід за бурливою “хвилею” мільйонів іммігрантів, які прибули в США на зламі століття, між 1880 та 1920 роками, у систему суспільних шкіл влилося багато дітей. За кілька останніх десятиліть, а особливо за останні 15 років, потік іммігрантів виніс на берег США численних новоприбульців, які представляють країни, мови, традиції та релігії, мало представлені раніше. Водночас школи продовжували визнавати потребу в навчальних програмах, розрахованих на іммігрантів. Сьогодні, коли 900,000 легальних іммігрантів прибуває до Америки кожен рік, країна спостерігає найвищу “хвилю” імміграції за усю історію 20 століття. Квінт, наприклад, це найрізноманітніший у етнічному відношенні район, де мешкають 167 національностей і офіційно зареєстровано 117 мов [1]. У результаті типовий американський клас у початковій і середній школі сьогодні різноманітніший, ніж будь-коли у історії США. При цьому виникає потреба вивчити більше коло питань, вирішити більше проблем і приділити цим питанням та проблемам більше уваги.

Неоднорідність складу учнів американських шкіл носить широкий характер. Близько 17% учнів середніх шкіл складають афроамериканці і близько 1% - індіанці. Серед численних підгруп школярів латиноамериканського походження найвищий відсоток народжених за кордоном школярів складають вихідці з Мексики. До інших великих підгруп належать пуерториканці та американці кубинського походження. Загалом на 2005 рік латиноамериканці становитимуть найчисленнішу меншину в американських суспільних школах. Колись школа ставила перед собою мету сприяти процесу “плавильного казана”. Тобто намагалася звести до мінімуму вплив рідної культури на користь швидкої асиміляції. Сьогодні школи продовжують наголошувати на англомовній асиміляції. Але вони також приділяють увагу розумінню інших культур. Підручники та інші навчальні матеріали спрямовані на забезпечення широкого висвітлення різних культур; докладаються зусилля до забезпечення набагато більшої різноманітності педагогічного колективу [2].

Фінансування двомовної освіти забезпечується федеральними програмами і програмами деяких штатів. Така стратегія передбачає вивчення деяких академічних предметів рідною мовою з одночасним вивченням англійської мови. У департаменті освіти США нещодавно схвалено програму “подвійного занурення”, яка має допомогти учням – вихідцям з мовних меншин – підтримувати вільне володіння рідною мовою з одночасним вивченням англійської мови, а англомовним учням надати широкі можливості для вивчення іншої мови.

Загальне захоплення пошуками альтернатив традиційним школам в американській освіті призвело до розробки програм для меншин. У кожному штаті існують так звані культурні школи, які мають за мету допомогти учням вивчити рідну мову, ознайомитися з культурою і традиціями своєї країни. Сьогодні у США нараховується 100 тис. культурних шкіл, кількість учнів, які відвідують такі школи, збільшилися на 25% за період з 1995 року. Заняття за такими програмами ведуть висококваліфіковані вчителі, які намагаються узяти до уваги потреби учнівської молоді, для котрої англійська мова – нерідна [3].

У різних штатах вплив расової та етнічної неоднорідності в школах проявляється по-різному. У таких штатах, як Каліфорнія, Техас, Флорида, Нью-Йорк та Іллінойс, спостерігається найбільший приріст школярів – представників мовних меншин. Багатомовні за складом учнівські колективи також зосереджені в основному в школах центральних районів міст (майже у всіх шкільних округах великих міст на сьогодні кількість учнів, які представляють національні меншини, перевищує кількість білих школярів). Проте в таких штатах, як Алабама або Канзас, навіть у сільських школах можна зустріти більшу кількість представників мовних меншин, яких ці населені пункти привабили можливістю працевлаштування для людей з низькою професійною кваліфікацією.

Також суттєво змінилася реакція американських шкіл на расову і етнічну багатоманітність. У минулому керівництво шкіл вважало, що успішність представників меншин буде гіршою, ніж їхніх білих ровесників. Відповідно, значний відсоток представників етнічних і расових меншин училися за навчальними програмами для тих, хто відстає (або за програмами професійно-технічної підготовки). Вони кидали школу до отримання диплома про середню освіту набагато частіше ніж білі учні. Освітні реформи, започатковані ще понад десять років тому, мають на меті ввести вищі стандарти для всіх учнів. Ці реформи є особливо проблематичними для шкіл з низькою успішністю, де здебільшого вчать діти з малозабезпечених сімей та/або діти – представники національних меншин. Ліквідація розриву успішності стала для цих шкіл одним із головніших завдань, і вже спостерігаються деякі ознаки прогресу. Відсоток білих і афро-американських школярів, які закінчили школу, тепер майже зрівнявся, хоча школярі латиноамериканського походження все ще перебувають далеко позаду у процентному відношенні. Деякі штати, наприклад, Техас, вимагають, щоб школи підвищили успішність серед підростаючого покоління усіх підгруп учнів [4]. Це робиться для того, щоб загальні показники не могли приховати проблем з представниками національних меншин. Там, де школи надають спеціальну допомогу учням – представникам національних меншин, які відстають, наприклад, створюючи невеликі класи, застосовуючи науково обґрунтовані методики раннього навчання читанню, заохочуючи підготовку до вступу в коледж, - у таких школах успішність представників національних меншин часто перевищує показники по країні

Сьогодні загалом система освіти в суспільних школах набирає силі. Опиту суспільної думки часто свідчать, що батьки задоволені рівнем освіти в місцевій суспільній школі. Усе ж таки існують відчутні розриви в успішності між білими учнями й представниками меншин. Концепція вибору школи, за якою батьки можуть вибирати ті школи для своїх дітей, де діти, на їхню думку, отримують максимальну користь, буквально увірвалася на сцену шкільної освіти. Ті, кого не задовольняє місцева суспільна школа, шукають інші школи за цією програмою. “Батьки повинні мати можливість вибору”, - вважає Стівен К. Трейсі, колишній керівник шкільного округу, теперішній керівник компанії “Едісон Скулз Інк.” – провідної компанії, яка займається управлінням суспільними школами за контрактом. На початку 2001 навчального року компанія “Едісон”, яка ще не досягла рентабельності, управляла майже 113 школами, в яких навчаються понад 57000 дітей, переважна більшість яких - це представники меншин [5].

Водночас прихильники ще більшої свободи відстоюють право видавати грошові “ваучери” батькам, які вирішують послати своїх дітей до школи за своїм вибором з тим, щоб самим оплачувати навчання. Заможні інвестори, які хочуть, щоб нарешті почала діяти програма суспільних ваучерів, стали до реалізації фінансованих приватним шляхом ваучерних ініціатив у десятках міст по всій території Сполучених Штатів Америки. Найпомітніший експеримент розпочато в Сан-Антоніо, штат Техас, де група консервативно настроєних ділових людей зібрала 50 млн. доларів і запропонувала кожній дитині в одному з шкільних округів міста ваучер для використання при оплаті суспільної чи приватної школи. Найактивніших захисників концепції вибору шкіл можна зустріти серед меншин з центральних міських районів, де шукають кращих шкіл [6]. І все ж таки для дітей іммігрантів, які відвідують початкову й середню школи в Сполучених Штатах, приватні ваучери не вирішують усіх проблем.

Загалом, вирішення проблеми задоволення потреб етнічних меншин у суспільних школах США вимагає постійних зусиль. Політичні діячі, педагоги й батьки невтомно шукають найкращих шляхів навчання усіх школярів. Так, на зміну судовим рішенням про десегрегацію приходять ініціативи, спрямовані на поліпшення якості освіти в школах з великою кількістю представників національних меншин і особливо на підтримку та підготовку вчителів, які працюють у дуже неоднорідних колективах. Концепція двомовної освіти не є беззаперечною, але вона має багатьох прихильників у більшості районів країни. До того ж загалом батьки все більше вимагають поліпшення методики викладання іноземних мов для учнів. Така наполеглива прихильність до задоволення потреб учнів, незалежно від існуючих між ними расових і етнічних відмінностей, необхідна для підготовки американських шкіл до майбутнього, в якому, за прогнозами, на кінець 21 століття меншини складатимуть 60% населення США.

ЛІТЕРАТУРА

1. Greenberg S. H. The New York // Newsweek. - 2000. - August 6. – P. 45-51.
2. Banks J. Multiethnic Education and the Quest for Equality // Change/ Education: Issues in 37erspective/ edited by Glenn Smith...[et al.] – 2nd ed. - New York , 1995. – P. 163-168.
3. Kuchment A. Ethnic Education // Newsweek. – 2001. – April 2. – P. 34.
4. Lewes C. A. Diversity in U.S. Education // Society Values / Electronic Journals of the U.S. Department of State, Vol.5, No. 2 . - 2000. – June. – P. 19-23.
5. Breslau K., Joseph N. Edison’s Report Card // Newsweek . - 2001. – July 2. – P.48-49.
6. Hands up for Vouchers // The Economist. - 2002. - February 23rd . – P.15.

УДК 37.014:371.13 (07)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Заверико Н.В., к.пед.н., доцент, Міщик Л.І., д.пед.н., професор

Запорізький державний університет

Традиційна педагогіка завжди розглядає педагогічний процес у рамках окремого навчально-виховного закладу, ігноруючи тим самим цілісний характер підготовки педагогічних кадрів як соціального явища. Сьогодні мікросоціум стає об'єктом уважного соціально-педагогічного пізнання, а це зовсім інше, набагато більше і різноманітніше, ніж сума педагогічної діяльності складових його інститутів -сім'ї,